

»MOJ FOTR PRAVI DA BENTENJE = RANT, RANTING«

Andrej E. Skubic: *Lahko bi umrl na tem kavču z mano.*

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2024.

Po določeni količini prebranih naslovov so se knjige v mojem spominu pričele med seboj zlivati in prelivati. Iz te gmote, ki sicer definira precej vsega, kar počnem, izstopajo le tiste, ki jim je uspelo (ob pravem času) pritisniti na kaj specifičnega. In med slednjimi je Zormanova *Sla po letenju*. Prebrati smo jo morali za domače branje v šestem ali sedmem razredu osnovne šole in bila je moj prvi sodobni roman o odrasčanju. Svet, ki ga je opisovala knjiga, izdana leta 1987, ni bil svet, v katerem smo živeli najstniki okoli leta 1996, mu je bil pa mnogo bližje kot karkoli, kar sem brala pred tem. Še danes se spomnim (gotovo je moj spomin kaj dodal ali spremenil), kako mora osrednji lik na rednih družinskih kosilih v gostilni piti malinovec, ker ga kot mulca, normalno, nihče ne vpraša, kaj bo. Spomnim se tudi, da je mama enega od sošolcev ocenila, da nobeden od romanov na seznamu ni primeren za njenega najstnika, ki je potem prebral pustolovski roman po njenem izboru – *Hrošč leti v somraku*. Slednji se je tudi meni zdel še boljši, a se mi je bistveno manj vtisnil v spomin, *Sla po letenju* je v tem pogledu specifična.

Vsi, ki tako ali drugače delujemo na področju mladinske književnosti, vemo, da ni lahko prepričljivo ujeti sočasnega sveta mladih v prepričljivo literaturo, in se hkrati zavedamo, da je del izjemne bralske izkušnje prav to, da v literaturi najdeš del svojega sveta, še posebej, če se ti zdi, da gre za del, ki ga sicer nihče zares ne razume.

Lahko bi umrl na tem kavču z mano, letošnji prejemnik nagrade modra ptica, ki jo Mladinska knjiga podeljuje še neobjavljenim besedilom, izmenjuje mladinskim romanom in romanom za odrasle, je v prvi vrsti prav to – sodoben roman o odrasčanju. Kar ob preletu produkcije mladinskih romanov v zadnjih desetletjih in preteklih nagrajencev modre ptice morda niti ni presenetljivo. Poskusov razumevanja sodobnega sveta odrasčajočih mladih je danes mnogo več, kot jih je bilo leta 1987 ali desetletje kasneje, vprašanje pa je, kako uspešni so ti poskusi. In Andreju E. Skubicu je, se zdi, uspelo prav to: ujeti (turbulentno) obdobje, ki smo ga tako ali drugače preživeli tudi vsi (danes) odrasli, v svetu, ki ga odrasli danes le pogojno razumemo.

Še enkrat več se je izkazalo, da je izjemno spreten pri prenašanju pogovornega jezika v literaturo, eden redkih, ki jim uspe, da jezik, četudi jezik sodobnih najstnikov, ne zveni ne papirnato ne pretirano/neberljivo. Verjetno romanu koristi tudi to, da tako nekateri bralci kot predvsem avtor sam junake že dobro poznamo, saj smo jih kot majhne mulce spremljali skozi zbirko *Trio Golaznikus*. Dejstvo je, da so liki kompleksni in domišljeni – koherentni v vsej svoji najstniški nekoherentnosti, kratka liki iz mesa in krvi, s svojim jezikom, s svojimi zgodovinami.

Skubic, ki je tokrat golazniški trio in njihove sošolce pripeljal do konca

osnovne šole, si v romanu naloži kar nekaj problemov – od medvrstniškega nasilja, soočanja z ločitvijo in boleznijo do iskanja spolne identitete, a mu uspeva, da vse te elemente niza in prepleta kot del najstniškega vsakdanjika. Jemlje jih še kako resno, a mu uspeva, da ob tem nikakor ni zatežen, kaj šele žugajoč z moralnim prstom v zraku. Nekakšno blago modrost, ki jo lahko cenimo pri Jakovih in Tomaževih starših, tako z velikim ušesom, s kakšno ramo in nasvetom, predvsem pa zavedanjem o lastni ne-vsevednosti, je čutiti tudi v poziciji tretjeosebnega pripovedovalca, ki nas vodi skozi zgodbo. In potem je tu še humor, najbolj prisoten v memih in drugih vložkih z družbenih omrežij. Njihova vloga še zdaleč ni samo humorna, saj gre za bistven del sveta glavnih likov, skozi katerega se lahko njihovi problemi poglobijo in zakomplicirajo, včasih pa tudi razkrijejo in predebatirajo. Nenazadnje je njihova vloga bistveno izobraževalna, saj brez njih človek težko izve, kaj manjka tazadnjemu SeaCraftu, kakšno muziko poslušati na sekretu in kako si razlagati določene arhaične izraze, sicer rezervirane za fotre in mame.

Svet, ki ga tako sestavi Skubic, še zdaleč ni idealen, poln je neodgovornih staršev, nasilnih mulcev in neugodnih zapletov. A ker je v njem tudi kakšno uho, ki posluša (ali pa bere, tudi med vrsticami, če je treba), kakšna rama, na katero se da nasloniti, se na koncu tudi po takem svetu lahko krmari. Srečni konci so za drugačne, manj prizemljene romane, spisane v bolj dramatični maniri. Skubičev zaključek se bere bolj kot zaslužen piknik na obrežju po bolj zahtevnem delu spusta po reki, a do izliva je še precej kilometrov.

Z mladinskimi romani, ki ujamejo sočasni svet najstnikov, je tako, da se njihov odnos z vsakokratnimi mladimi

bralci z leti spreminja – sodobni mladi bralci *Slo po letenju* verjetno prebirajo precej drugače, kot sem jo jaz okoli leta 1996, in še drugače, kot so jo brali bralci ob izidu leta 1987. Bistveno drugače jih lahko nagovori roman, ki uspe ujeti en del njihovega sveta. Ne od zunaj, s pozicije nekoga, ki ve, kaj je s tem svetom narobe. Ampak toliko bolj od znotraj, s poslušom za to, kaj ta svet in njegovi elementi pomenijo sočasnim Tomažem, Lijam, Julijam in Jakom, ki se ne sprašujejo samo, na katero srednjo šolo se vpisati, ampak tudi h komu se usesti pred trgovino (k tistim z vodko ali k tistim s čipsom), katero glasbo zavrteti svojim sošolcem in kdaj pritisniti »send«, kdaj pa rajši »delete«. Nenazadnje lahko tovrstni romani tudi tistim odraslim, ki prisegajo na plašnice, posodijo kakšno uho ali oko, potem pa je na njih odločitev, če bodo skupaj z mulci brali, poslušali in se pogovarjali ali pa presodili, da tovrstna literatura za (njihove) najstnike ni primerna.

■ TINA BILBAN

BOBRI: VSAK ROD IMA SVOJE MEJE, STRIP ŠIRI MEJE BRANJA

Peter Škerl, Tadej Golob: *Bobri: strip*. Bevke: Škrateljč, 2024.

Strip *Bobri* je nov projekt zavoda Škrateljč, s katerim nadaljuje izdajanje epskih slovenskih zgodb v stripu. Finžgarjevi klasiki *Pod svobodnim soncem* se je pridružilo delo Janeza Jalna.

Janez Jalen je delo *Bobri* pisal med drugo svetovno vojno in je zanj 8. februarja 1944 dobil banovinsko literarno nagrado, enakovredno sedanji nagradi Prešernovega sklada. Bil je duhovnik in je dobro poznal človeške značaje. Medosebni odnosi so v ospredju tudi v stripu.